СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 181. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 17-го вересня 1943. No. 181. Jersey City, N. J., Friday, September 17, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МОРҐЕНТАВ ПРОТИ БЕЗМЕЖНОГО ВОЄННОГО ОПТИМІЗМУ

ВАШИНГТОН. — „Отей нерозумний, дитячий надмірний оптимізм це справжня небезпека для краю" — говорив секретар скарбу Генрі Морґентав по радіо, пригадуючи на конечність купування бондів Третьої Позички для перемоги. Наша виправа на Сицилії — твердив Морґентав — коштує нас далеко більше, ніж загал знає. Матеріяльні втрати Аліянтів досягнули 54%. Дехто думає, що з заняттям Сицилії ми вже бачимо кінець війни. Цілком напаки, каже Морґентав. Заняття Сицилії було легке в порівнанню з боями, які йдуть тепер за Салерно. Там ми витрачуємо велитенські жертви крови, а навіть як і добудемо Італію, то ми ще будемо далекі від Німеччини. Тому Третя Позичка це не кінець нашим позичкам. Ще прийдуть дальші. — Морґентав вичислив подрібно наші втрати в воєнних матеріялах на Сицилії, але не згадав жертв у людях. Зате повторив, що надто велика надія на легкий кінець війни спричинює десятки тисяч втрат у людях, бо населення звільняє темпо воєнної активности.

НЕПОРОЗУМІННЯ В ДОПОМОГОВИХ АҐЕНЦІЯХ.

ВАШИНГТОН. — Праця різнородних воєнних допомогових аґенцій припиняється через безупинні непорозуміння між персоналом та через брак координації. Про це пише „Ди Америкен Фарен Сервис Джорнал", якого статті є точно переглянені цілою редакційною радою і одобрені відповідними аґенціями, про котрих є мова. Отже це авторитетна стаття. Згадується в ній про відношення стейтового департаменту до Бюра Чужинної Допомоги й Реґабілітації. Деякі суперечки полагоджуються самим персоналом без відома директора бюра, бувшого ґубернатора Лімена. З цього приходить дехто до висновку, що Лімен готов зрезиґнувати зо свого відповідального становища.

ПОТРІБНО ДО ВАКС 70,000 ЖІНОК.

ВАШИНГТОН. — Енергійну кампанію розпочав департамент війни за рекрутками до Жіночого Воєнного Корпусу (ВАКС), щоби дістати 70,872 нових „воячок", які мають звільнити мужчин від бюрового та інших не-військових занять. Після кількох місяців непорозумінь і плянів піднято кампанію з подвоєнною енергією, щоб надолужити втрачене. Кампанія буде в повнім розгарі між 27. вересня і 7. грудня. Жінки, що тоді зголосяться, будуть приділені до річних таборів для вишколу.

ЗБУДОВАНО 2,000-НИЙ КОРАБЕЛЬ З „ВИКТОРІ" ФЛЬОТИ.

ВАШИНГТОН. — Морська Комісія проголосила, що якраз спущено на воду 2,000-ний корабель з так званої „Викторі" фльоти. Будову цієї фльоти, призначеної для інвазії, розпочали безпосередно після нападу на Перл Гарбор. Її вимоги великі і тому в наступному році треба буде дістати 35,000 моряків для обслуги кораблів. Останній корабель зветься „Блейденсборґ", а збудований у варстатах Кайзера в Портленд, Ореґон. Є це так званий „тенкер" для перевозу нафти й олію.

НЕ МАЮТЬ МІСЦЯ ДЛЯ ПЕРЕХОВАННЯ КАВИ, ВИКИНУТЬ ЇЇ У МОРЕ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорські купці, що імпортують каву, прийшли до висновку, що треба буде спалити або викинути в море нагромаджені припаси тому, бо не мають де її тримати. Вони повідомили своїх продуцентів у Південній Америці, щоб більше кави не висилали. Це не є специфічне нюйорське явище, але такі відносини запанували на всьому побережу, а також і по великих торговельних центрах у цілому краю. Для пояснення подають, що каву тепер спроваджується на велику скалю, 100,000 тон нараз, а потім ждеться на другу нагоду, з огляду на недостачу кораблів. Для привезеної кави нема відповідних будинків і вона гние.

ДОЗВОЛЯЮТЬ ПРАЦЮВАТИ МАЛОЛІТНИМ ПОНАД ЧАС.

ОЛБЕНІ (Ню Йорк). — Стейтова Воєнна Рада дозволила 80 аплікантам, малолітним робітникам, працювати понад звичайний робітничий час в годинах після півночи. Дозвіл дали на підставі закону з 1943. р.

ВОЯКИ РАТУВАЛИ ЗБІР ПОМІДОРІВ, МУСІЛИ ПЛАТИТИ ЮНІЇ.

ЕРЕНТОН (Ню Джерзі). — Півтори сотки вояків, що зголосилися до праці на фармах для ратування дозрілих помідорів перед знищенням, мусіли заплатити вкладки до юнії, або покинути роботу. Це виявило стейтове Фармерське Бюро. Та замісць цілої юнійної вкладки юнія дозволила воякам платити лише по 25 цнт. тижнево.

Побір батьків є есенціональною конечністю для перемоги — думають військові чинники

ВАШИНГТОН. — „Хтонебудь хоче відложити побір батьків до війська, цей переберає на себе важку відповідальність за завалення цілого стратегічного пляну перемоги" — заявили представники збройних сил перед сенатською комісією для Воєнних Справ. Ця комісія має прийти перед повний сенат з відповідним внеском, як наладнати спірне питання про безпосередний побір батьків до військової служби. Армія жадає 562,000 нового рекрута на цей рік, якщо мають бути втримані наші позиції на фронтах. Речники збройної сили вказують на те, що Німеччина має лише 14 дивізій менше тепер, хоч відпала Італія. Отже й Америка не сміє зменшати своєї енерґії, коли хоче осягнути повну перемогу.

НАЧАЛЬНИК АМЕРИКАНСЬКОЇ АРМІЇ НА ВІДВІДИНАХ У МЕКСИКУ

МІСТО МЕКСИКО. — Тут прибув ґенерал Джордж С. Маршал, начальник ґенерального штабу армії Злучених Держав, на свято 133-ліття незалежности Мексика. Маршал висловив свій погляд, що опір німців у Салерно зовсім не є несподіваним для Аліянтів. „Ми йдемо наперед на підставі наших плянів" — сказав Маршал. „Ситуація щойно розвивається... Це щойно початок важких боїв; одначе я не знаю ще подій із останих трьох або чотирьох годин і тому не можу точно сказати, як стоїть справа саме тепер". Відвідини ґен. Маршала це історична подія, бо ще ні разу шеф ґенерального штабу армії Злучених Держав не ступив ногою на мексиканську землю.

ВТРИМАННЯ ВОЄННОГО СТАНУ КОНЕЧНЕ НА ГАВАЯХ

ГОНОЛЮЛЮ (Гавайські Острови). — Гавайський архіпеляг, на думку командантів Центральної Смуги Пацифіку, є властиво воєнною смугою ітому не можна зменшувати воєнної чуйности через знесення воєнного стану, як цедехто пропонує. Команда вважає острови Гаваї за воєнну територію, бо тут є база американських кораблів та постачань. Гаваї є теж забезпекою континенту Злучених Держав перед Японією. Нема іншої такої важкої бази, як Гаваї для нашого краю, виявляє команда, отже воєнний стан на Гаваях мусить бути втриманий.

Невидимий Мусоліні творить уряд

ЛОНДОН. — Німецьке радіо подало вістку, що Беніто Мусоліні створив новий італійський уряд. Уряд виходить з нової фашистівської партії, що буде називатися „републиканською фашистівською партією", видно на знак, що партія не буде признавати над Італією короля. Мусоліні приказав далі привернути всі партійні організації й давати поміч німцям. Ці зарядження названо денним приказом ч. І. Виголосив їх правильний радіовий заповідач, а не Мусоліні. Не сказано теж при тому, де находиться Мусоліні.

Цей приказ для наказує теж перевести ревізії листи членів партії, розглянути як вони поводилися підчас недавної кризи та покарати примірно всіх боягузів і зрадників. У цих останніх словах добачується заповідь репресій.

Англійський уряд дивиться на ці повісти як на комедію. Він добачує в цьому новотворі передовсім бажання Гітлера помститися на всіх італійцях, що проявляють більше лібералні настрої. Преса й публична опінія в Британії одначе бере ці події більше поважно.

ДРАСТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ ВАТИКАНСЬКОГО РАДІЯ НІМЦЯМИ

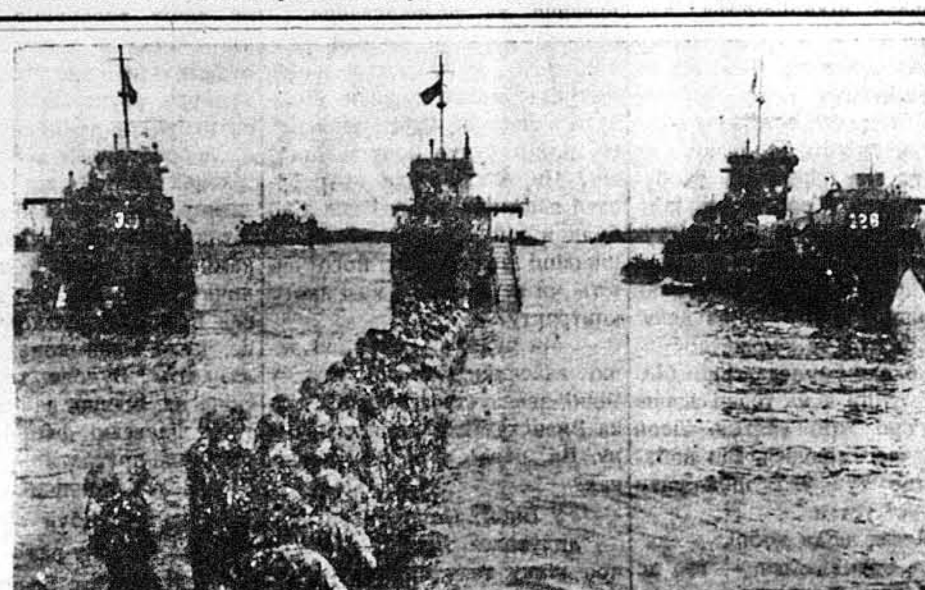
МАДРИД. — Німецька окупаційна влада в Римі поважно обмежила свобідне вживання радія Ватиканом і здержала просто всякі свобідні комунікації Ватикану із зовнішнім світом. Ці обмеження викликали в католицьких кругах поважне заклопотання.

Контрольоване німцями римське радіо подало, що від вівтірка два німецькі вояки стоять постійно на сторожі на площі св. Петра.

АРХИЄПИСКОП ЙОРКУ ВІДВІДУЄ МОСКВУ

ЛОНДОН. — Зближення між Британією й Росією щодо релігійної справи, одної з найбільше спірних питань між ними, зроблено ще один крок, коли подано до публичного відома, що архиепископ Йорку прибув до Москви як голова місії англіканської церкви.

Архиепископ Йорку належить до так званого ліберального крила англіканської церкви, до котрого належить і її голова, архиепископ Кентербері. Англійський уряд дав до зрозуміння, що візита має чисто церковний характер та що англійський уряд до неї непричетний.

АМЕРИКАНСЬКІ МАРИНАРІ ПЕРЕНОСЯТЬ АМУНІЦІЮ З КОРАБЛЯ НА СУШУ. Ця сцена є знята на Соломонських островах, на полудневому Пацифіку. Бачимо американських маринарів, як переносять амуніцію з кораблів на беріг по старосвітськи. Та інакше там не можна. Це діється на Рендова Айленд, зараз по здобуттю острова від японців.

АЛІЯНТИ ПІД САЛЕРНО ПО ВІДСТУПІ ДЕРЖАТЬСЯ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНІЙ АФРИЦІ. — Становище аліянтських військ коло Салерно ще далі критичне, але німці вже стратили вигляди на певну й скору перемогу. Кожна з воюючих сторін кидає в бої щораз більше війська, старіючися проломати противника. Аліянти здали дещо більше простору, але вони скріпляють свої позиції засиленнями, що приходять щораз скорше в більшому числі. Німці теж дістають засилення.

Війська ґенерала Кларка мають піддержку великих гармат воєнних кораблів, котрі засипають ворожі позиції на довколичних горбах і горах та їх повзи безупинним огнем.

Восьма британська армія дійшла до Бельведеру, що лежить 75 миль від Аґрополі на південному кінці салернського причалу. Неофіціяльні донесення кажуть, що війська ґенерала Монтґомері дійшли вже до Скалеї, 20 миль дальше.

Північно-африканські повітряні відділи дають цій битві теж велику допомогу. Вони вислали до неї понад 2,000 літаків найрізнішого типу, з котрих одні скидали бомби, що розбивають цілі блоки, а другі літали низько понад ворожі лінії, скроплюючи їх огнем машинових крісів.

НІМЦІ ВЖЕ СТРАТИЛИ СВОЮ САМОПЕВНІСТЬ.

БЕРН. — Що битва під Салерно не йде зовсім по лінії німецьких сподівань, видно з тону німецьких радіових вісток: пропала з них вчорашня нахабна самопевність. Вже нема певности, що Салерно буде друга Дункерка, себто що німці проженуть Аліянтів поза море. Вже не говориться навіть про евакуацію, а стверджується, що це не була евакуація, а нові скріплення.

Все таки ворог підчеркує свої здобутки та вірить у знищення військ, що висіли в тій околиці.

БРИТІЙСЬКА ОПІНІЯ ДЕЩО УСПОКОЮЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Вістки, що американські війська під Салерно далі держаться, підняли значно публичні настрої в Британії. Все таки громадянство болючо свідоме важкого положення американських військ, тим більше що всі переконані, що восьма британська армія їм нічого не може помогти, бо їй забере принаймні кілька днів зайти на поле боїв коло Салерно.

АЛІЯНТИ ЗАХОПИЛИ ДВА ВАЖНІ ГРЕЦЬКІ ОСТРОВИ.

АНКАРА. — Аліянт захопили острови Кос і Лерос, що належать до Додеканів, та остров Самос, що лежить у групі грецьких островів на Єгейському морю. Остров Лерос має незвичайно важні морські, летничі й субмаринові бази, а Самос має найкращі летунські майдани на Єгейськім морю.

Аліянти захопили ці острови ще кілька днів тому, але держали подію в тайні.

ГОТУЄТЬСЯ ІНВАЗІЯ БАЛКАНУ?

ЛОНДОН. — Британійський уряд відмовляється розкрити, де находиться девята британська армія, про котру прийшли донесення з Анкари й Стокгольму, що вона виплила зо своїх сирійських баз по дволітнім вишколі. Німці говорили на радіо, що її призначення Балкан.

Югославські партизани захопили понад сто миль далматійського побережжя. Вони захопили теж частину Славонії, що була занята італійськими військами. Німці одначе кажуть, що побережжя Далматії й Албанії в їх руках.

ЧЕРВОНА АРМІЯ 50 МИЛЬ ВІД ДНІПРА.

ЛОНДОН. — У спеціяльнім приказі дня премієр Сталін подав вістку, що червона армія захопила Ніжень, „найбільше важний центр німецької оборони на дорозі до Києва".

У наступі останнього дня на Україну червона армія вбила 6,000 німців та захопила 200 місцевостей. Бої за Ніжень велися два дні. В них упало 3,000 німців і добуто великі припаси воєнного матеріялу.

Ще далі на південь червона армія підсунулася ще ближче до Дніпра, захопивши Гуляй Поле й Покровське, що віддалені всего 50 миль від Запоріжжя.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ БЮТЬ ПО ПАРИЖУ.

ЛОНДОН. — По пяти-дневій перерві аліянтські літаки знову зявилися над Европою. Американські бомбовики били по німецьких фабриках літаків в околиці Парижу. Берлінське радіо вже й заповіло, що починаються нові аліянтські рейди.

АЛІЯНТИ НА ЛЯЇ ДАЛІ НАТИСКАЮТЬ НА ЯПОНЦІВ

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА ПІВДЕННО-ЗАХІДНОМУ ПАЦИФІКУ. — Аліянтські війська натискають з усіх боків на Ляї, важну ворожу летничу базу на Новій Ґвінеї. Вони находяться вже 5 миль від центра міста на заході та всего дві милі від міста на сході.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

БОРОТЬБА НА "ДРУГОМУ ФРОНТІ"

Якщо воєнні події в Північній Африці, а потім на Середземному морі, а в першу чергу в Сицилії, не були для декого „другим фронтом", то чи ті завзяті бої, що саме тепер ведуться в Італії біля Салерно, теж не є ще ось таким фронтом? Здається, що як хто хоче квестіонувати воєнну кампанію в Північній Африці чи Сицилії, не вважаючи її „другим фронтом", то вже не може того сказати про теперішню кампанію в Італії. Бо з яких джерел не доходили б до нас вісти, то всі вони сходяться в одному: досі такої завзятої й крівавої боротьби ще не було, принаймні на фронті довкола Середземного моря.

Та що це за боротьба, та якої треба надіятись в найближчій будучині, на це вказує найкраще те, що німці на совєтсько-німецькому фронті постійно далі відступають, вкорочують фронт, а заощаджені ось так сили висилають на захід для охорони перед інвазією Аліянтів. Це тепер уже доказана річ. А це значить, що годі далі продовжати ось ту кампанію, що Аліянти ще досі не змогли облекшити Совєтам воєнного положення відтягненням поважніших німецьких сил з їхнього фронту. Бож навіть ті, що ставляться до боротьби совєтського війська з найвищим подивом і є приятелями Совєтів, підкреслюють, що саме те, що німці можуть так завзято боротись в Італії, а в Совєтах відступають, вказує наглядно, що вони відтягнули з Совєтів значніші сили.

Та найважніше з того, що діється тепер в Італії, є те, про що доносять з Англії. А пишуть звідтам, що відомости про боротьбу біля Салерно поляли холодною водою на гарячі голови тих, що вже заповідали скорий кінець війни та замирення біля Різдва. Бо от стає очевидним, поминаючи націстівські перехвалки про їхні великі перемоги в Італії, що американцям і британцям прийдеться звести дуже тяжку воєнну кампанію, навіть ще заки зустрінуться з головними німецькими силами. Ворог використовує в Італії географічне положення для своєї стратеґії якнайкраще і є далі всилі ставити якнайсильніший опір. А Американській Пятій Армії припало розпочати властиву інвазію, коли ще про властиву боротьбу з ворогом, бо наразі Восьма Британська Армія находиться на полудні в кращім положенню, бо не стрічає поважнішого опору. Та в скорому часі і вона опиниться в самому розгарі важкої боротьби.

„Другий фронт" у самій Европі вже є. Крівавий і завзятий, окуплений на самому початку тисячами американських синів, що опинились в дуже скрутному положенню, бо не зважаючи на всю допомогу, яку постійно дістають з моря, повітря і суші, мають перед собою сильного ворога, що знаходиться у кращому стратеґічному положенню. Хвилево може судьба хитатись в один чи другий бік. Та хочби щастя перехилилось хвилево навіть і цілковито в бік ворога, то у війні це природне явище. Та таке „щастя" ніяк не вратує Гітлера від загибелі.

Конгрес і загранична політика

З відкриттям конгресової сесії звернулися на це важне урядове тіло не тільки очи цілого краю, але й всего світу. Від конгресу саме має вийти якась заява про заграничну політику Злучених Держав, і ця заява мала би дати світові принаймні натяк на політику Америки по війні.

Де вона саме стане, цього нині ще ніхто не може сказати, дарма, що всякі несвідомі люди кажуть, що вона займає таке або онтаке становище. При американській політичній конструкції про заграничну політику Злучених Держав рішають два чинники: президент й конгрес, зглядно сенат, котрому прислугує право ратифікації всяких договорів. Хоча становище президента Рузвелта в заграничній політиці до певної міри вже відоме, все таки воно ще не покриває багатьох справ і питань, про які президент ще не заявився. А не заявився він певно з різних причин, а між іншим і тому, бо нині ще зовсім не відомо, де в заграничній справі стане американський сенат.

Головним питанням американської заграничної політики є питання: чи Злучені Держави мають брати участь у міждержавній праці після війни, чи держатися від неї осторонь, як вони держалися від неї досі? Є це питання ізоляціонізму проти інтернаціональної співпраці.

Власне щодо того основного питання американська політика ще не вирішена. Президент стоїть, як він усе стояв, проти ізоляції Америки в світовій політиці, а за співпрацю з іншими державами. За ізоляцію стояли в Америці поважні політичні, суспільні й економічні сили. Японський напад на Америку й втягнення її державами Осі в другу світову війну сильно підорвав ізоляціоністів, але всетаки ізоляціонізму не вбив: ще й нині є в Америці багато людей, які стоять на тому, що треба проти Осі воювати з усім завзяттям, на яке нас стати, піддержуючи всіми силами наших союзників, але по війні все таки з ніким у ніякі союзи чи угоди не входити.

Противники ізоляціонізму й прихильники міждержавної співпраці вчас мира виказують, що таке становище ізоляціоністів термосить якраз усяким воєнним зусиллям: адже вирішення питань, що довели до вибуху війни, належить до цілей війни. Не може держава вести війни з усею силою, на спілку з іншими державами, коли вона не знає, як ці держави поставляться до спірних питань світу.

У такому розумінню ситуації почалися в сенаті заходи, аби вже нині, ще до кінця війни ,себто до починання праці коло вироблення міждержавної повоєнної угоди, сенат заявився щодо американської політики по війні. У конгресі появився цілий тузин резолюцій про відношення Злучених Держав до міждержавної співпраці в мирі, а з тих резолюцій найбільше відома коротка, бо всего одно речення обіймаюча резолюція конгресмена Фулбрайта, котрою конгрес мав би заявитися за участь Злучених Держав у праці коло створення відповідної інтернаціональної машинерії з владою установити й удержувати постійний і справедливий мир між державами світу.

Загально признають, що ухвалення такої резолюції закріпило би значно співпрацю Обєднаних Держав уже тепер підчас війни, і уряд є певно за ухвалення такої резолюції. Одначе рівночасно з тим уряд знає, що резолюція така, аби мати такий власне бажаний наслідок, мусіла би бути ухвалена такою поважною, просто подавляючою більшостю голосів, яка давала би повну гарантію, що ці настрої не так легко будуть змінені. Власне цього, як каже Тернер Катлидж, вашингтонський кореспондент „Ню Йорк Таймсу" уряд у даний мент не є певний. Він знає, що ізоляційні настрої в американськім конгресі ще не пережилися та що в конгресі вони легко можуть проявитися різними проєктами на обмеження резолюції про повоєнну співпрацю Злучених Держав з іншими державами або якоюсь огидною дебатою, яка могла би знівечити всяке корисне вражіння, якого уряд бажає.

Уряд сподівався, що повертаючі з вакацій конгресмени й сенатори займуть у цій справі більше протиізоляційне наставлення. Коли одначе уряд побачив, що стрінувшися зо своїми виборцями, конгресмени й сенатори далі займають напівізоляційне становище, уряд перестає напирати на сенаторів за ухвалення наборзі резолюції про міжнародну політику Злучених Держав. Звісно, це завішує американську заграничну політику немовби в воздухах, з поважною шкодою для аліянтської справи, а-ле уряд видно не може рішитися на твердшу політику, коли цим уже й так кепську ситуацію можна би зробити ще гіршою.

Проф. Микола Чубатий.

ЩО ГОВОРЯТЬ ПРО СВОЄ МИНУЛЕ НАЙСТАРШІ НАЗВИ УКРАЇНСЬКИХ ОСЕЛЬ?

В періоді по першій світовій війні розвинулися на українських землях не тільки живі археольогічні пошукування за далекою, скритою у нетрах землі минувшиною українського народу з часів вчасно історичних, а то й передісторичних, але також розвинулася окрема наука, що стоїть немов на пограниччі історії господарського життя України, археольогії та мовознавства. Це свого роду археольогія української мови збережена у назвах українських осель.

Про поважну частину українських осель маємо історичні відомости, коли та ким вони засновані, одначе таки більша частина українських осель не має за собою ніякої метрики уродження, їх початкове минуле невідоме, воно укрите у нетрах сірої давнини, часто історичної, але нерідко теж доісторичної.

Сильно розвинені по останній світовій війні досліди над господарським, суспільним та правовим життям українського народу звернули увагу на цю обставину, що у назвах та в будові себто формі нинішнього українського села чи міста можна найти багато такого, що може вказати та насвітлити походження даної оселі. Колиж досліди над назвою оселі получено ще й з результатами дослідів над будовою багатьох осель на українських землях, тоді приблизно можна усталити походження, а той довговічність, неодного села чи міста на українській землі, про яке позатим немає ніякої історичної згадки.

На які категорії можна поділити назви українських осель?

Розглядаючи спис місцевостей хочби тільки Західної України впадає в очі, що одні місцевости напевно звязані з історичними часами, другі з передісторичними. З історичними часами звязані назви осель, що мають на собі якусь виразну назву історичної особи або установи. Кожному ясне, що такі назви осель як Ярослав, Володимир Волинський, Давидгородок, Спас, Монастириська, Монастирище, Попівка, Василів, Єзупіль, Германів та подібні походять вже з історичних часів, бо в назві натякається на означену історичну особу або на установи та назви християнської цивілізації. Такі назви могли повстати тільки вже по заведенні християнства в Україні. Зокрема ще деякі назви в неукраїнськім вигoворі, але польськім, Єзупіль, Германів, натякають вже на часи польського володіння на українських землях, отже могли повстати найвчасніше по 14-тім столітті.

Які назви осель вважаються за найстарші, доісторичного походження?

Досліди над життям первісного громадянства на Україні доказують, що коли йде про назви місцевостей, то найстаршими місцевостями в Україні є такі оселі, що мають назви звязані з самою природою околиці та назви осель смішні, що були колись не назвищами, а радше прізвищами.

До групи осель, що мають назву взяту з природи належать такі місцевости як Долина, Розділ, чи Роздол, Межиріче, Горби, Камінь, Камінка, Камянець, Скала та тим подібні. Люди в тім часі оселюючися на якімсь місці або самі, а ще скорше їх сусіди, надавали назву мимовільно. На запит, про котру оселю мова, говорили ось там в тій долині, там на розділі (рік), ось там на Межиріччю, ось там на скалі, чи на каменистім ґрунті, звідки і різні назви звязані з словом камінь.

Того самого роду є назви осель, звязані з ростиною української землі. Тут належать місцевости Тисьменниця, Дуброва, Добровиця, Поляна, Полянка, Березовиця, Березівка, Самбір, Хащовання. Назви самі за себе говорять, що Тисьменниця виросла колись в нетрах праісторії серед тисових лісів, Дуброва серед рідкого дубового ліса, Березовиця чи Березівка серед березових лісів. Сам-бір серед підкарпатських борів, де сам бір. Хащовання повстало серед високогірських карпатських хащів, Поляна та Полянка на поляні серед незарослого простору окруженого лісом.

Замітне, що нині там звичайно тих дерев нема, але, очевидно, колись ті дерева там росли, але теж серед нормального заліснення були рідкістю, коли впадали в очі населення, як щось небуденне. Тиси ростуть в Карпатах, нині вже на вигибанні, але можливість тисових лісів аж в тих околицях, де нині Тисьменниця, існує. І саме рідкість цього дерева так далеко на долах стала основою для назви місцевости для людей, що там оселилися у далеку давнину.

Дослідники згідні в тім, що до найстарших осель належать також оселі, що мають якісь смішні назви. Це були первісно не назви, але прізвища мешканців оселі, ще з тих часів, коли не було не то родових, але навіть особових назв. Людей не називали, але прозивали по їх добрих прикметах, хибах чи смішностях.

До таких належать назви осель як Печихвости, Жабокруки, Передриміхи, Вислобоки, Серники, Кобиловолоки. Такі назви, а радше прізвища звичайно давали мешканцям якоїсь оселі їх добрі сусіди. На питання, а хто то там живе? Та там живуть — відповідали — ці печихвости, або ці жабокруки, або ці передриміхи, або ці кобиловолоки. Назви взяті очевидно з якоїсь одної події, що осмішувала їх мешканців. Були люди оселі тяжкі, незвинні, обвислі так і їх оселю прозвали вислобоками. Були десь дівчата звинні як серни, так говорили: там живуть ті сернки. В той спосіб лишалися ці назви як назви осель впродовж цілих століть. Мабуть смішною назвою була також первісна назва Заліщики, а радше заліщуки, себто люди, що десь там глибоко залізли у дністровий яр.

Назви осель звязані з часами старої княжої України.

З часами старої княжої України звязані назви осель, що мають у своїм корені ще старі імена словянського, передхристиянського періоду або вже назви вчасно християнського періоду в Україні.

До старих часів ще передхристиянського періоду України належать назви осель звязані з іменем батька роду прасловянської широкої родини. Такими є назви Київ, Зборів, Золочів, Радехів, Плугів, Полюхів, Божиків, Вовків та назви Радомишль, Перемишль, Теребовля то що. Замітне для цілої групи тих назв осель це, що в їх корени є назви осіб, але ще прастарі словянські назви нехристиянські.

Імена тих осель окінчені на -ів, на -ль або на -ич. Є це прикметникова форма староукраїнської мови. Чому назва оселі в формі прикметника власности? На питання чий це город або чий це двір? Люди відповідали це Кия або Київ-город, це Збора або Зборів-двір, це Радеха або Радехів-двір, так само Золочів-двір, Плугів-двір, Полюхів-двір, Божиків-двір, Вовків-двір. Пізніше стали опускати додаток город або двір так і лишилося само Київ, Зборів і так

В старій українській мові знана теж прикметникова форма з окінченням слова на -ль. В тім самім розумінню говорили: це Перемишля або Перемишль-город, це Радомишль-город. Така сама була теж назва нинішної Теребовлі вже за польських часів змінена на Трембовля, яку то назву дещо зукраїнізовану Теребовля присвоїли собі теж українці. Стара ще літописна назва того міста є „Теребовль", як бачимо з тим самим окінченням прикметника посідання староукраїнської мови на -ль.

Подібного походження є такі самі назви осель ще з прасловянськими назвами, але окінчені на -ич, як Домаморич, Дрогобич, бо форма з окінченням -ич, теж знана у староукраїнській мові, на означення походження або чия це власність, отже Домамора, чи Дрогоба, тому Дрогобич, Домаморич.

Дещо пізнішого походження є назви вже з історичними староукраїнськими іменами, деякі вже навіть і християнського походження. З такими назвами є оселі Васильків, Настасів, Львів, Миколаїв. Імена Василь, Настас, Лев, Микола це вже християнські назви, але українській вимові, отже по-

(Докінчення на стороні 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

37)

От такі споминки і такі мислі, на тисячні лади переливані, забавляли Леона під час скорої їзди до Борислава. Міцне гойдання брички розкішно вколисувало його, а його власні мислі та думи золотили перед ним увесь світ.

Ось він уже минув Губичі і, не доїздячи до Борислава, казав візникові зупинитися на гостинці. Виліз з брички і півперек толоки рушив на річку, де мала будуватися фабрика. Але ще заки підійшов ід тому місцю, почув там якийсь гамір. Озирнувся і побачив з немалим дивом велику купу народу, що стояла довкола площі, товплячися та цікаво роззираючися. Були це по більшій часті власники бориславських ям, хоч досить також було безробітних ріпників, жінок, дітей і всякої іншої збиранини.

„Що за прислівя?" — подумав собі Леон. — „Що могло тут статися, що така товпа народу тут згромадилася?"

Діло вияснилося зовсім просто. Ледве товпа цікавих його побачила, коли зараз власники рушили супроти нього і засипали його питаннями: Що? Як? Чи справді він паровий млин будує? Відки так нагло прийшла йому подібна думка? Пощо наражується на неминучі втрати, бож паровий млин у Бориславі, певно, не буде приносити йому ніякого доходу.

Леон дуже змішався тими запитаннями. Він аж тепер одним разом зрозумів, що, голосячи, немов то він будує паровий млин, він не то що не відвертає людських очей від свого підприємства, але, противно, загострює тільки людську цікавість. Тож він на всі запитання своїх товаришів по ґешефті всміхнувся силуваним сміхом, не знаючи на разі, на яку відповідь здобутися. А ось і робітники, жінки та ввесь бідний люд обступили Леона, одні — просячи його про роботу при будові, при млині, інші — знов дякуючи йому за те велике добродійство для бориславської бідноти, котрій чень тепер лекше буде про хліб святий. Леон ще дужче змішався. Він побачив, що тут уже ніяк уйти людської уваги.

— Алеж, люди добрі, — сказав він, одумавшися, — хто це сказав вам, що тут будується паровий млин?

— А от пан будівничий, що нині рано приїхав шукати робітників до нової будови!

— Е, то пан будівничий зажартував собі з вас! — сказав Леон. — Це не паровий плин, це будується проста нафтарня! Де мені до парового млина!

— А-а-а! — вирвалося з уст усіх присутніх, мов знак здивування та розчарування. І біднота негайно почала розходитися, а власники якось мов свобідніше почали балакати з Леоном, випитуючи його, пощо будує нову нафтарню? Чи, може буде потребувати нафти та воску і яке діло буде в ній провадити? Деякі цікавіші запитували його навіть, чи не зробив з ким якого контракту?

— Ми чули, — говорили деякі власники, — що там, у Відні, завязується велика Спілка Визискування Земного Воску. Ви, певно, з нею в зносинах?

— У Відні? Спілка визиск...? — дивувався Леон. — Ні, я про ніяку таку спілку не чував і в зносинах з нею не стою!

Чи можлива річ? — дивувалися і собі підприємці. — Адже ви були у Відні, то щоби там бувши, та й не чути навіть про завязання великої „Спілки визискування"?

— Та де, — відпекувався Леон, — я у Відні був у приватних ділах, на біржу навіть не заглядав!

Ледве-не-ледве Леон спекався своїх товаришів. Правда, він обіцяв з деким ще нині побалакати про закуплення земного воску, котрого буде потребувати до нової нафтярні. А позбувшися непожаданих цікавих гостей, він пішов на площу, де вже наймлені робітники рівняли ґрунт, звозили каміння й цеглу й де будівничий з Бенедьом розмірював плян і випальковував місце, куди мали копатися фундаменти. Будова мала бути скінчена іменно на час, у котрім віденські фабриканти обіцяли прислати замовлені Шеффелем прилади.

Будівничий був дуже маркітний і раз-у-раз воркотів щось під носом. Бенедьо тільки десь-колись чув уривані слова, як „дурень", „ошуст", „хоче циганити, а не вміє". Коли Леон наблизився і голосно сказав робітникам „добрий день" і „дай, Боже, щастя", Бенедьо перший підійшов ід ньому.

— Пане, — сказав він, — правда, що ви жартували, говорячи, що це має бути паровий млин?

— Або чому ти мене про це питаєш?

— Бо ми тут з паном будівничим не могли погодитися щодо того пляну. Я преціньробив уже при паровім млині в Перемишлі і знаю, як він має ставитися. А скоро тільки я поглянув на плян, так зараз пізнав, що це буде нафтарня, не млин. Я вже і вперед догадувався, бо пощож би ви тут, у тій пустині, ставили млин? А от пан будівничий на жаден спосіб не хотіли примірювати цей плян, говорячи, що це, певно, помилка, що треба здержатися, аж поки він сам не зробить такий плян, який випадає під паровий млин...

— Алеж розуміється, що я то на жарт говорив! — сказав голосно Леон, старачися покрити знов сміхом своє змішання. — Чень же я ще не вдурів будувати паровий плин у Бориславі!

Тепер і будівничий, почувши ті слова, підійшов ід Леонові, що, все ще всміхаючись, роззирався довкола.

(Дальше буде).

Траґедія Італії

Як територія, на якій розвинулося колишне всемогуче римське цісарство, Італія після упадку цієї імперії розлетілася на кільканацять менших і більших провінцій чи то самостійних, чи під чужим ярмом. Одначе творчі сили народу робили італійців славними і впливовими на ввесь світ. Мистецтво, література й архітектура лучили італійців в одну націю і згодом італійські революціонери - обединителі. під назвою „карбонаріїв" розпочали безпорадну боротьбу за зєдинення Італії. Цей рух зробив славним імя Маццінія. Північна провіція Піємонт стала захистом політичної італійської революції яка остаточно з кавуром як дипльоматом і Ґарібальдієм як мілітарним провідником створила модерну італійську державу в 1871 р. під владою королів з найстаршої пануючої династії в Европі, з дому Савой. Цей рід панує в Італії ще й сьогодні.

Національна експанзія після зєдинення принесла італійцям з часом такі африканські кольонії, як Еретрія (1885) і Тріполіс (1912), а після першої світової війни Додеканезькі острови (коло Малої Азії) африканські провінції Лібію й Сомалі та міста над берегом Адрійського моря: Тріест, Діюме, Зару. Вже перед світовою війною Італію вважали потугою, а з обняттям влади фашистами під проводом Беніта Мусолінія в 1922. Італія пішла стрімголов на завоювання Етіопії й Альбанії, поки не вступила в теперішню війну по стороні Німеччини, 10. червня 1940. р.

Цікаве, що як довго Італія воювала сама, отже рахувала на свої власні сили, так довго вона перемагала. Скоро лише увійшла в военний союз з німцями, відразу почала програвати одну кампанію за другою. Можна ствердити, що в часі спільної німецько-італійської кампанії Італія не віднесла ні одної перемоги. Навіть, коли напала на Францію підступно, коли Франція вже піддавалася Німеччині, Італія не дістала від Гітлера нічогісінько в французько-німецькім примирю. Мусоліні пішов до війни проти Франції в надії, що без великих жертв дістане від Франції південні провінції. Ніццу й Савою, замешкалі італійцями. Гітлер не допустив до цього. В жовтні 1940. р., коли італійські війська були лише 80 миль від Єгипту, британська армія спинила їх, а Мусоліні пішов походом на Грецію. Загально тоді говорено, що Мусоліні хотів випередити Гітлера в заняттю Греції, але програв цілковито. Виправа не була як слід підготовлена, греки станули до розпучливої оборони, потім перейшли до наступу і вигнали італійців аж поза свої границі, до Альбанії. Щойно поміч Гітлера вратувала Мусолінія від ганьби. Коли в квітні 1941. р. німці заняли Грецію, Гітлер запросив італійські війська ввійти з триюмфом до столиці, міста Атени і вони від цього не відмовилися. Невдача в Греції переконала Німеччину, що Італія коштовний союзник. Тоді пригадав собі Гітлер на слова французьких ґенералів „Всеодно, чи Італія піде з нами, чи проти нас, ми мусимо поставити своїх 15 дивізій. Коли з нами, треба буде їй помагати. Коли проти нас, треба буде перед нею боронитися". Гітлер мусів відтепер Італії помагати, але мусів теж Італію займати й її укріплювати для спільної оборони. Італія тратила внутрі свою незалежність, націсти перебирали опіку над военними потягненнями.

До Північної Африки треба було вислати німецьку армію під командою ґен. Ромеля, але й ця кампанія була програна швидко по тім, як Італія втратила Сомалі, Етіопію, Еретрію. У травні 1943. р. італійські війська разом з німецькими втратили решту позицій в Північній Африці, опісля скоро пішло заняття італійських островів на Середземному морю, а це Пантелерію, Лінозу й Лампедузу (між 11. і 13. днем червня (б. р.)

Вже 10. липня американсько-британські війська висіли на острові Сицилії, яку здобули упродовж 28 днів. Мусоліні стратив владу 25. липня, по нім став премієром маршал Пієтро Бадоліо. Дня 8. вересня американський генерал Двайт Д. . Айзенгавер проголосив, що італійський уряд піддався безумовно, а стрілянина на фронті закінчилася в год. 6:30 ввечері того самого дня. Італія опинилася на ласці переможців, тобто Америки, Англії й Росії.

Для вияснення останньої военної італійської катастрофи подають такі причини: 1. Італійський нарід це у 70 відсотках бідні селяни. Вони не мають войовничого характеру ані не мають інтересу воювати. Тому в Італії кожен заклик до мира приймається природно. 2. Фашисти любили бомбастично чванитися, що вони перебудують характер італійського народу. Але не перебудували італійської армії, не дали їй належного виряду, конечного в теперішних часах. Італія має военну фльоту, яка ані разу не запустилася в битву з британською фльотою, а все втікала до пристані. 3. Німці правили Італією в часі війни так, як їм цього треба було. 4. Італія виставлена на напади з усіх сторін.

Судячи положення Італії теперішними відносинами, треба прийти до висновку, що Італія втратить на будуче своє значіння в міжнародній політиці. Які будуть її післявоєнні границі, цього ніхто не знає, бо війна ще не скінчена. Одначе кожен студент міжнародніх відносин може вже тепер сказати: Роля італійського народу не лежить у війні, а в розвитку мистецтва, літератури й науки. Як у такім ґеографічнім положенню, яке має італійський нарід, здобути йому місце для прожитку, це вже завдання, яке повинні розвязати політичні фільософи і холодні практичні політики. Бомбастичний напрямок, який розпочав самолюбно-амбітний Мусоліні, не заступить солідної, витривалої праці, яка єдина дає силу нації у продовж століть.

ПОЛЬСЬКА АРМІЯ В СИРІЇ.

(ОНА). — Польська армія в Сирії приготовляється до участи в загальному наступі на Европу. Ґенерал Андерс мав видати приказ, що скоро прийде час, в якім польська армія покаже свою здібність до боїв. Каже, що вона є знаменито озброєна і вимуштрувана.

Поляки мають мати на Близькім Сході около сто тисяч війська, а в Англії сорок тисяч.

ФОРТИФІКУЮТЬ ВАРШАВУ.

СТОКГОЛЬМ, (Швеція), (ОНА). — Шведські кореспонденти доносять з Берліна, що німці фортифікують Варшаву і звозять туди пісок до гашення запальних бомб. Вони сподіються, що аліянтська повітряна сила буде бомбардувати Варшаву і роблять приготовання до оборони. Там є поважна німецька кольонія і багато фабрик военного виробництва. Тому власне німці сподіються, що Аліянти будуть Варшаву бомбардувати.

РОЗСТРІЛИ В ПОЛЬЩІ.

(ОНА). — Німецька преса доносить, що в Польщі розстрілюють польських повстанців, яких німці прилапують на горячих вчинках. Кажуть, що члени підпольної акції систематично виколійовують военні поїзди і висаджують у повітря німецькі склади амуніції. В останніх часах вони постійно вбивають німецьких поліцаїв і кольоністів, і то до такої міри, що окупаційна влада була примушена жадати більшої охорони. Німці мали вислати до Польщі спеціяльну експедицію, якої завданням є зломати опір польського населення й знищити підпольну акцію.

Кажуть, що німецька експедиція арештує по селах молодих польських людей і висилає їх до Німеччини, бо боїться, що як в Польщі вибухне повстання, то молодь може робити німцям велику пакість. Німецька преса пише, що поляки є страшно вперті, та що вони мусять за те платити смертю. Польські повстанці видають відозви, в яких кажуть, що німецька окупація скоро скінчиться. Їм нарід вірить і не хоче слухати ніяких німецьких приказів. З того приводу відбуваються по селах масові розстріли.

Таке пишеться у шведській пресі на підставі того, що є в німецьких ґазетах. Теж пишуть, що в Польщі панує страшна пошесть плямистого тифу, та що німці не стараються її стримати.

Без середини

(З „гумористичних відгуків дня" Галактіона Чіпки, поміщуваних у „Ділі")

Ми народ величезної розтяжности. Колиб винайшов хто термометер для настрою, то мусів би осібно для українців додати кілька ступнів нагорі і кілька надолині. Зате середину міг би зовсім викинути. Одним словом ми є континентальна нація, так як є континентальний клімат. Або величезна спека, або величезне зимно, або гімаляйсько-шпильний підйом, або морсько-глибинний упадок духа.

Пригадую собі справу приватного українського університету і розмови на цю тему.

— Пане мій! — сказав мені один. — Це кольосальна річ. Мало того, це річ засадничого характеру. Нема сили, щоб могла здушити наш гін...

— Собаці на чоботи та ціла історія! — говорив другий. — Фунта клаків не варта. Тільки великий пшик вийде. Ми, панетой, не маємо відповідного гарту на це.

Отже, як бачимо, термометер настроїв виказував величезні відхилення.

За кілька днів стрінув я оптиміста і з місця почав трохи гасити його оптимізм.

— Мені здається, що справа не стоїть аж так добре, як ви кажете!

— Може казав, але не кажу! — відповів похнюплено оптиміст. — Я справу передумав документно, зрештою зайшли ще крім цього деякі випадки... Пане мій, з тої муки не буде не то хліба, але й малого підпалка! Ми загалом нездібні до ніякої організації і нехай то ясний грім побє!

А песиміст, коли стрінувся зі мною, то лице його аж сяло:

— Чули ви? Знаменита річ. Про університет було в англійськім „Таймсі" і у французькім „Тані". Світ заговорив... Ви розумієте, що це за кольосальний успіх!?

— Алеж ви кілька днів тому...

— Знаю. Я, бачите, тоді був під враженням чутки, що два студенти зломили бойкот.

— А ви ці вістки в чужій пресі читали?

— Ні, це мені розказував один з бюрових товаришів, що чув від одного редактора, який бачив на свої очі чоловіка, що здається сам читав про це. Тепер справа зовсім міняється. Ми виходимо на світову, так би мовити, арену...

Здибався я з тими знайомими щораз і все то один то другий підбадьорував мене, або вганяв у зневіру. Залежно від того, котрий з них де перебував: чи в підхмарних районах оптимізму, чи в глибинах песимізму.

Аж одного дня оба вони зрівналися в... песимізмі.

— Пропало все! — казав один. — Шкода було заходу...

— Бідному все вітер в очі — зітхав другий. — Здається треба собі сказати: Не тратьте куме сили...

Той настрій держався їх цілі роки і тут саме лежить небезпека. Підйом не був би страшний, колиб удержувався довго, а упадок духа не був би тривожний, колиб скоро минав. Тимчасом: чим вищий настрій тим він коротший, а чим глибший упадок, тим він довше триває.

А все це, думаю, моглоб нарешті скінчитися. Наш вік дав стільки геніяльних винаходів, що напевно є вже десь за границею термометер настроїв. Можна булоб замовити його для нас (очевидно з доданими ступнями вгорі і вдолині!) і контролювати себе.

Бо, далебі, покищо страшенно скачемо, а чого доброго — злетимо на довший час на найнижчий ступінь.

А так — моглиб відповідною вправою дійти до того, ...ись би посередині.

Клептоманія чи звичайна крадіж

Минуло 55 літ від тієї пори, коли гурток психіятрів-спеціялістів відкрив умову недугу, якій дали назву „клептоманія". Офіціяльна наукова дефініція тієї недуги така: „непереможна охота забрати предмет, який стоїть перед очима (зокрема предмети виставлені в крамницях та маґазинах), непереможна охота, якій недужий піддасться по довшій боротьбі зі самим собою".

Сьогодні вчені приходять до висновку, що клептоманія є фікційною умовою недугою, значить лиш вигідним викрутом перед карою за крадіж. У великих містах, де випадки крадежей у маґазинах трапляються доволі часто, психіятризнавці чимраз рідше признають клептоманію. Вирішний вплив на новий напрямок у цій медичній ділянці мав визначний паризький спеціяліст, д-р А. Антом, який пильно зайнявся виясненням цієї складної проблеми.

Раз прийшлося цьому визначному психіятрові розглядати таку справу. Один знайомий адвокат прислав йому свою клієнтку, обвинувачену у крадежі трьох пар шовкових панчіх у великому паризькому маґазині. Згадана жінка зайшла була до маґазину у широкій пелерині з футра, сховала під плащ панчохи і, не заплативши вийшла. При виході її придержали й вилеґітимували. До д-ра Антома прийшла вона в товаристві свого мужа, незвичайно схвильованого цілою, для нього дуже неприємною подією.

Адвокат просив лікаря, щоб він виставив посвідку, що будімто ця пані хора на клептоманію. Пацієнтка покликувалася на те, що вона має психічні забурення, бо її батько помер на нервову недугу, мати була сильно нервова. Також муж тієї жінки думав, що вона має якусь дідичну хоробу, бо іноді тратила почасти память. Все те промовляло за клептоманією.

Одначе психіятр запримітив, що пацієнтка підчас оглядин сам-на-сам виявила деякі подробиці подружнього співжиття, суперечні з тим, що говорив її муж та з тим, що вона говорила в його присутності. Лікар повів так зручно досліди і прийшов до висновку, що вона у присутності свого мужа рецитувала добре вивчену лекцію: непереможна охота, слаба воля, частинна затрата памяти і т. д. Оглядини нервової системи не виявили ніяких забурень. Тому лікар мусів вести дальший дослід у психольоґічній ділянці. По довшім часі пацієнтка призналася, що має коханця, який часто домагається від неї грошей і таким чином ставляє її в дуже неприємне положення. Отже вона мусіла вкрасти панчохи, щоб затаїти перед мужом, що видала гроші на щось інше. Вже кілька разів удалася їй така штука й вона числила на те, що доброї клієнтки ніхто не буде підозрівати у крадежі.

ЩОБ СПОВНИТИ ЯКСЛІД ОБОВЯЗКИ ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ТО НЕ ВИСТАРЧИТЬ НАЛЕЖАТИ САМОМУ ДО СОЮЗУ. БО ДО ЧЛЕНСЬКИХ ОБОВЯЗКІВ СВІДОМОГО ЧЛЕНА НАЛЕЖИТЬ ТАКОЖ ОБОВЯЗОК ЗАПИСАТИ ДО СОЮЗУ ЦІЛУ СВОЮ РОДИНУ, СВОЇХ ПРИЯТЕЛІВ ТА БЛИЗЬКИХ ЗНАЙОМИХ.

ТРЕБА РАТУВАТИ ОСІННИЙ ЗБІР В НЮЙОРСЬКІМ СТЕЙТІ.

НЮ ЙОРК. — Фармерське Бюро Занять у Ню Йорку (44 Іст 23. вулиця) видало заклик, що нагло потрібно робітника для збору дозрілих овочів та інших фармерських продуктів, бо зігниють на пни. Деякі робітники вже зголосилися, але треба ще 40,000 нових.

Що говорять про своє минуле найстарші назви українських осель?

(Докінчення зо сторони 2-гої)

ходять з часів, княжої України. Нинішний вигляд назв повстав, як і попередні. На питання чий це город, відповідали це Город Василя або Василів-город, Настаса або Настасів-двір, Льва або Львів-город і так дальше. Тим способом повстали назви Василів, Настасів, Львів, Миколаїв.

Виселялися люди з Перемишля чи Тисьменниці та закладали нову оселю, стара назва їх родинного міста лишилася за ними, але в іншій формі. Хто там живе питали? От ці Перемишляни (ми нині сказалиб новоукраїнською момою Перемишляки), от ці Тисьменничани, так і повстали назви осель Перемишляни, Тисьменничани.

Український нарід воював з різними ворогами, нерідко виходив побідно та брав багату добичу в людях в неволю. Села поселених невільників так і називали по імени їх батьківського племени. Звідси то за княжої України повстали назви осель Печеніги, Печенія, Печеніжин від племени печенігів, що докучало Україні в 10-тім та 11-тім столітті. Село Полівці чортківського повіту напевно було заселене половцями, що нападали на Україну в 11-тім, 12-тім та 13-тім столітті. Це нині у мешканців Полівців замітні монґольські риси обличча. Турка, Торки були заселені торками, Ятвяги ятвягами, які жили колись на нинішнім Підляші. Село Пруси має населення походження прусаків, що жили колись в надбалтійськім краю та були пізніше німцями зґерманізовані. Остали тільки назви країн, східні та західні Пруси.

Це тільки кілька прикладів назв з часів найдавніших на Україні, з передісторичних, вчасно історичних та назви осель з часів княжої України. Далеко лекше вже слідити назви осель пізніших часів, бо тут вже історія помогає історично-кольонізаційним дослідам. Про неодну місцевість говорить вже й неодин історичний документ.

Історія карієри Цезаря Рітца

Славні на ввесь світ готелі „Рітц" це свого роду патент і зловживати ним не можна. Вони виводяться від дійсного прізвища одного швайцарця, що зробив велику карієру власними силами і залишив по собі цю назву для найвибагливіших готелів і ресторанів. Його жінка Марія Люїза Рітц видала в 1929 році по англійськи спомини про свого чоловіка, у 20-ліття його смерти. Цезар Рітц помер 26. жовтня 1918 р. над швайцарським озером Чотирьох кантонів у клініці, самотній, підчас війни.

Від овець до готелю.

У скромній швайцарській хатині у селі Нідервальд у Швайцарії жив собі селянин, що мав 13 дітей. Тринацятий син називався Цезар і пас вівці. Горде імя, яке він дістав наче-б-то призначило його до небуденної карієри. Батько вислав хлопчину на практику до міста Бріг до готелю „Під трьома коронами і поштою" (!). Господар цього готелю Ешер ствердив, що малий пастушок не має ніякого таланту до готелярства і заявив йому: „Мушу тобі сказати до цього треба мати спеціяльний хист, нюх, а ти його не маєш". Так перше пророцтво зовсім не справдилось, бо хлопчина вірив більше у власні сили.

У Парижі зі щабля на щабель.

У 1867 р. молодий Рітц виїздже у Париж з нагоди світової вистави. Він вступає на службу до малого „Готелику Вірности", потім до скромного ресторанику, де обідали за 1 фр. 50 ст. З бідних дільниць він переходив поступнево до кращих, на вулиці славних ресторанів, де і досі багаті та смакуни шукають насолоди для свого шлунка — в околиці вулиць Рояль чи Сент-Оноре. Там він стає „метр д'отелем" в одній гостинниці, а незабаром переходить до найславнішого ресторану своєї доби Воазена, де має нагоду послуговувати наслідникові англійського престола і славним письменникам Дюмасові, Гонкуррам, Готіє.

З готеля в готель.

1870 рік: — війна, комуна, облога Парижа; нема харчів, люди їдять щурів, а не лакоминки. Рітц не має що робити в такому місті і як швайцарець виїздже. Зате два роки пізніше вже вертається і вступає до „Готелю Сплендід" на Оперовій площі, в самому серці елегантного Парижа. У Париж напливає сильна хвиля американців і готелярі роблять чудові інтереси.

А проте Рітц не всидів довго на одному місці. Він шукає щораз кращого джерела доходів у Ніцці, на Рігі, в Льокарно, Сан-Ремо, врешті у 1877 р. бере під свою управу великий готель у Люцерні, що ледви дише. „Гран Готель Націонал" починає давати такі вечірки „з котилионом" (новинка, на яку ласі багаті!), що про нього починають появлятися офіціяльні звістки на сторінках паризьких газет. Туди зїзджаються королівські голови та аристократичні дами — на забави.

Спілка зі славним смакуном.

„Рітц" має вже своє імя в Европі. Але Люцерна це не центр. Він їде до Монте Карльо, де випадково познайомлюється із славним французьким кухарем і гастрономом Ескофіє. Там він купує „Гранд Готель" і до спілки з великим знавцем таємниць піднебіння та шлунка починає „чудову спілку", як висловлюється про них жінка Рітца. Обидва вони зрозуміли, що „почалася доба панування жінки", не в суспільних установах і державних кодексах, а на балевих салях, у каварнях, ресторанах і сальонах. Рітц стає спеціялістом у готелевій обстанові; він уміє підійти під смак вибагливого жіноцтва і притягати дами ріжними вигадками. Ескофіє до спілки з ним називає ріжні страви жіночими іменами, як напр. салата Режан (славної артистки), полуниці Сари Бернар, компот Мельба (славної співачки), якісь перепелички славної драматичної артистки Рахель, що і досі ввійшли у спис славних страв.

Готеляр королів.

У 1881 р. наслідник англійського престола переноситься з місця свого літнього побуту в Кан до Монте-Карльо до „Гран-Отелю". За архикнязем тягнеться ціла еліта англійської та французької аристократії. Рітц основує новий готель у Лондоні „Савой". У своїх споминах він зазначує свою ідею так: „Я зрозумів, що в Англії знаходиться клієнтеля, яка готова заплатити всяку ціну за те, що є найкраще". Десять років від 1890-1900 він використовує цю засаду практично. У тому часі Рітц стає „королем готелярів і готелярем королів". Він має водночас у Лондоні „Савой" і „Карльтон", „Гран Отель" у Римі, „Франкфуртер Гоф" у Франкфурті, „Гран Отель де Терм" у Сальсомаджоре і дає почин, позичаючи свою фірму таким підприємствам як „Вілля Ігея" в Палермо, „Ресторан Рітц" у Біяріц, „Клерідж і Гайд - Парк Готель" у Лондоні, „Кайзергоф" у Вісбадені, не забуваючи за співучасть у першорядних готелях у Монте Карльо, в Люцерні, Ментоні, Каїрі, Мадриді та Йоганесбургу.

Архитвір Рітца.

Архитвір Рітца був готель його імені в Парижі на площі Вандом. Він мав тоді мільони, мільонерів-спільників і геніяльного архітекта. Шарль Меве їздив з Рітцом по королівських палатах Фонтенебльо і Версалю, студіював паризькі музеї, щоб зібрати у свому готелі все те, що відповідає найвищому тонові традиції в обстанові, прикрасах, застільній заставі, шовках, кришталах, білизні. Рітц уводить до ріжних своїх кімнат ріжні стилі під смак гостей, що можуть вибирати собі, де хотять мешкати. У кімнатах стилю ампір, що єднав у собі найбільшу пишноту та необхідний комфорт мешкали: наслідник англійського престолу, шведський король, російські князі. Великий князь Микола з нагоди відвідин Парижа у 1900 р. вибрав собі „Рітца" на свою резиденцію.

Відкрили паризького Рітца 1. червня 1898 р. з такою пишнотою, як виставу. Рітц доглядав усього сам і коли в день відкриття ствердив, що всі столики трошечки за високі, негайно закликав столярів, наче пожежників; від одної такої помилки ввесь настрій гостей міг, на його думку, зіпсуватися. Уся міжнародня сметанка — представники банків, гербів, мистецтва, літератури, промислу зійшлися туди. Англійська сметанка приїхала окремим кораблем з Лондону на цей день, великі паризькі аристократки вперше зголилися вечеряти не в себе дома, а в ресторані. Рітц був гордий, що переломав традицію. Від цього часу жінки почали сміливіше ходити на обіди та вечері, а Рітц придумав „файв-о-клак", що й досі є магічним словом для знуджених снобів і аматорів танцю.

Коронація англійського короля.

Рік пізніше Рітц відкрив з таким самим шумом готель „Карлтон" у Лондоні, що став „фешенебельним" осередком англійської аристократії. Великі салі цього готелю чекали на велику подію — на коронацію Едварда VII. на 26. червня 1902. Король ще як князь прислужився чимало Рітцові до його карієри. Рітц знав наперед що в день коронації вся сметанка заповнить „Карлтон". Тимчасом на означений день король занедужав на сліпу кишку; коронацію мусіли відложити. Та не можна було відложити всіх приладжених страв у „Карлтоні", ані відобрати назад усіх витрачених грошей на „виставу" влаштовану його господарями. Рітц мав теж від чого занедужати; він признається, що це був „обух" на його голову. Він мав тоді всього 52 роки, але занедужавши, вже не міг ніколи вернути своєї енергії. Він поволі почав знеохочуватися до своїх успіхів і коли в 1905 р. повстав новий „Готель Рітц" у Лондоні він навіть не стежив за його вивінуванням. Він виїхав відпочити під Париж до своєї віллі в Сен-Клю, а потім до Швайцарії.

Слово „Рітц".

Жінка Рітца оповідає, як вони обидвоє чули одну розмову перед готелем Рітц у Парижі. Йшла якась пара. Дама показала сусідові на надпис над головою, кажучи:

— Я ніколи й не думала, що був якийсь чоловік, що звався Рітц.

Він: Чому?

Вона: Якто чому? Адже „рітц" це прикметник, правда? Це значить „елегантний", „вибагливий".

Він: А я чув, що його вживають теж як похвальнoго епітету.

Таксамо неодин, що каже подати собі морозиво з овочами „Мельба" не знає, що так називалася славна австралійська співачка.

ОБЛИЧЧА ДОКАЗОМ БОРОТЬБИ.—Луч сонця просвічує через гущавину джунглів на Новій Джорджії й показує ветерана воювання в джунглях, Лойда Кулука, як він добувся з гущавини по 12 днях боїв й чимскоре покріпляється консервами.

FOR VICTORY BUY UNITED STATES BONDS ★ STAMPS

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, відбудуться в неділю, 19. вересня, в годині 2. попол., в льокали У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Просимо всіх членів і членкць зійтись точно на означений час. Маємо багато справ до полагодження, таких, що тільки квартальні збори повинні рішати. Члени, котрі мають діти в молод. департаменті, що їм минуло 18 літ, нехай зголосяться до секретаря на цих зборах; вони повинні переписати їх до департ. дорослих членів. — Петро Головачук, секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. — Збори Бр. св. Димитрія, від. 288, відбудуться в звичайнім місці в неділю, 19. вересня, в годині 12:30, зараз по Сл. Божій. Уряд просить членів прийти на збори, бо маємо важні справи до вирішення. Довгуючі члени мають вирівнати свій довг. — За уряд: М. Загвоцький, предс.; Д. Мушастий, кас.; А. Данилюк, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудуться в неділю, 19. вересня, в годині 2. пополудні, в гали церковній. Пригадуємо довгуючим членам, щоби сповнили свою належитість. Товариство за довгуючих членів вкладок висилати не буде. Кожний член обовязаний прийти на збори і заплатити свою належитість. Просимо членів вписувати свої діти до У. Н. Союзу. Також родичі повинні переписати свої діти з молод. департаменту до старших, бо в молодечім департ. не можуть бути довше, як до 18. року життя. — І. Савчак, предс.; К. Миньо, кас.; І. Маркович, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов, від. 370, відбудуться в неділю, 19. вересня, зараз по Сл. Божій, в церковній гали, 127 Парк ул. Є дуже важні справи до вирішення, тому всі члени, головно мужчини, мають прийти на збори. Члени, що не прийдуть на ці збори, будуть наражені на кару. — П. Воляник, пр.; К. Стасюк, кас.; М. Сампара, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. — Подаємо до відома членам Бр. свв. Кирила й Методія, від. 86, що місячні збори відбудуться в неділю, 19. вересня, зараз по відправі, де звичайно. Просимо всіх членів прийти на ці збори. — Секретар.

ШІКАГО, ІЛЛ. — Збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 252, відбудуться в неділю, 19. вересня, в год. 12:30 пополудні, в церковній салі, 1944 В. Ірі ул. Обовязком кожного члена є прийти і вирівнати свої вкладки. — За уряд: І. Меґас, предс.; І. Сливка, кас.; П. Хомин, рек. секр.; Д. Дякун, фін. секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Сестр. Н. З. П. Діви Марії, від. 112, буде мати місячні збори в неділю, 19. вересня, зараз по Сл. Божій, в школі парохіяльній. Просимо всіх членкць прийти на час і заплатити свої вкладки. Будемо мали дуже важну справу до полагодження. Довгуючих просимо вирівнувати свій довг. — За уряд: Марія Ліска, предс.; Катерина Ґабрівська, фін. секр.; Параня Ризун, кас.; Домінійка Романович, рек. секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. — Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що надзвичайні збори відбудуться в неділю, 19. вересня, в год. 2. пополудні, в гали У. Г. Клюбу, 13 Вашингтон ул. Просимо членів вирівнати свої належитости. — В. Комар, предс.; В. Мандзій, секр.

НАЙДУТЬ ПОСАДУ

УКРАЇНСЬКА гр.-кат. парохія Пр. Діви Марії в Мікісракс, Па., пошукує кваліфікованого ДЯКОВЧИТЕЛЯ, котрий провадив би добре українську діточу школу і був відповідним дириґентом церковного хору. В інформаційних справах треба голоситися на адресу секретаря парохії: 178-
MIKE GURNIAK,
327 Helen St., McKees Rocks, Pa.

ПАРОХІЯ Покров Пречистої Діви Марії в МекАду, Па., пошукує ДЯКОВЧИТЕЛЯ, що вміє провадити хор і вечірну школу з дітьми. Голоситися треба листовно і подати, скільки жадають платні. Посаду можна обняти від 1. жовтня ц. р. Зголошення слати на таку адресу: 179-
JOHN NISTRAN
537 S. Hancock St., McAdoo, Pa.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 838. У ворожих руках.

Аби не дати Зілі поранити залізними гаками, Тарзан схопив її за руку й виплив на поверхню.

Він волів попасти в руки ворогів, бо це йому ще лишало надії врятуватися пізніше.

По них посягнули руки й витягнули їх з води до човна.

Потім моторовий човен повернувся горі рікою й скерувався до леговища таємничих ворогів Тарзана.